

268.

SJEĆANJA KUŠNIĆ STANE O BORBI NAPREDNIH SNAGA U BANJA LUCI
PRED RAT I U TORU NARODNE REVOLUCIJE

Po

Po dolasku u B. Luku 1938 god. kao radnica uključila sam se u rad društva Pelagić i Ženskog pokreta. Pretejednik društva bio je Kasim Hadžić, a članovi odbora, Maglajlić Šefket, Mandrović Miron, Višnjić Mirko, Kokenović Slobodan, sekretar Kušnić Stana, Biće Ćamil i Uzelac Slobodan.

U proljeće 1938 god. vršile su se pripreme za održavanje priredbe u Drvaru, Ljubiji i Prijedoru. Vježbalo se horsko recitovanje, pjevanje i pozorišni komadi. Dirigent je bio Šajnović Drago esda prof. muzičke škole, a recitacioni hor vodilo je Vladeta Vasić.

Juna mjeseca 1938 god. na stanici u Drvaru dočekali su nas radnici uz zvuke Marseljeze, a mi smo im uzvraćali pozdrav stisnutih uzdignutih pesnica, pozdravom Španskih revolucionara.

Sadržaj našeg programa, pozorišni komadi Drveni crv, horske recitacije: Pekari, Nosači, Rudari, Poplava i duge u kojima je prikazan teški život radnika i njihovo izrabljiva je, dali su potsticaja radnicima Drvara u njihovim štrajkovima i borbi protiv izrabljivanja.

Iste godine u jesen posle te uspjele turneje policijski agenti upadaju u prostorije Pelagića, svjesni utjecaja Partije na društvo Pelagić i radnika B. Luke i Krajine, vrše pretres društvenih prostorija u nadi da će naći nešto na osnovu čega bi zabranili rad društva. Ne našavši ništa što bi društvo kompromitovale, nanose štetu Pelagiću na taj način što su zaplijenili preko 200 komada knjige sve najbolja djela Nolitovog izdanja. Sjećam se da su odnijeli sva djela, koja smo imali, sovjetskih pisaca jer sam se drugom Šefketom Maglajlićem radila kao biblioteker, u to vrijeme sredjivala biblioteku posle njihovog odlaska. Ne samo da su zaplijenili djela sovjetskih pisaca, već i djela ovih naprednih pisaca. Sjećam se da je knjiga "Mati" od Gorkog bila jedna od najčitanijih knjiga, a naročito je omladina čitala.

Sjećam se demonstracija 1939 god. negdje u avgustu, koju su povelili prosvetni radnici Jugoslavije prilikom održavanja svog kongresa u B. Luci. Toj demonstraciji pridružili su se Banja Lučki radnici, studenti i srednjoškolski-omladinci. Demonstriralo se u znak protesta zbog napada na Čehoslovačku. Banalučka policija nije mogla da rasturi demonstrante koji su klicali Čehoslovačkoj, a protiv Hitlera i fašizma, pa je pozvala vatrogasce da nas šmrkovima rastjera. Vatrogasci su prošli kolima kličući Čehoslovačkoj, protiv Hitlera kao i mi, zatim se vratili u spremište. Taj gest vatrogasaca izazvalo je oduševljenje kod nas i mi smo pozdravljali pljeskanjem vatrogasce, a to je kod policije izazvalo bijes i počeli su pendrecima rasturati demonstrati demonstrante.

Za ovaj neposluh vatrogasaca su u policiji saslušavani i kažnjeni novčanom kaznom. Od vatrogasaca meni poznatih sjećam se Branka Pajića i Branka Djukića, koji su bili organizatori demonstracije vatrogasaca.

Na jednoj od poslednjih priredaba kluba Borca 1940 god. na kojoj su članovi društva Pelagić izvodili program, sjećam se da je došlo dva puta u toku programa do još trih protesta, protiv vlade Maček-Cvjetković a naročito kada je drug Niko Jurinčić čitao referat. Kada su se pojavili šegrtski hor bez svoga dirigenta druga mažara Drage i na povik naših drugova gdje vam je horovodja, oni su u horu odgovorili odveden je u logor, zatim su nastali povići protiv tadašnjeg režima.

Pretsjednica ženskog pokreta 1939 god. bila je Stanka Šubić, a članovi odbora kolike se sjećam bile su Maglajlić Vahida, Lela Levi, Kremenović Slevica, Kovačević Dušanka, Winterhalter Mira, a aktivistkinje u društvu bile su Maglajlić Muniba, Banušić Dragica i Tona, Kušnić Stana, Rad društva u te vrijeme bio je većinom sveden na učvršćenje društva. Dolaskom za pretsjednicu drugaricu Nata Jović 1939 god. društvo se je omesevilo i imale većih akcija, upućeno je pismo Ligi za mir sa stotinama potpisa žena iz B. Luke. Društvo je po direktivi Partije organizovalo prikupljanje i slanje pomoći španskim borcima koji su se nalazili u koncentracijskim logorima Fransuske, iste godine upućeno je pismo pretsjedniku vlade ili skupštini sa potpisima žena našeg grada, koje su tražile pravo glasa. Početkom 1940 god. formiran je pjevački hor mladinki radnica i studenata, sa horom je rukovodio Ivica Mažar, učesnici hora bile su Fejzagić Tahira sestra Banušić at Karabegović Aiša, Filipović Kata, Čakrlija Ljubinka, Mrkonjić Ljubica, Kesanović i druge. Održana je uspješna priredba u Hotel Bosni, Kata Filipović je recitovala jednoj djevojci radnici, prisutni agenti su zahtjevali da prekine sa recitacijom ali ona je na zahtjev publike nastavila. Zbog revolucionarnog sadržaja priredbe, pretsjednica društva drugarica Nata Jović bila je pozvana na saslušanje u policiju. Aktivistkinje su prodavale časopis Nova Žena.

Krajem 1939 god. i početkom 1940 god. po nagovoru Kokenović Slobodana prišli smo u diletansku sekciju Srpskog seljačkog kola, kojeg je bio pretsjednik prota Kecmanović i to: članovi Pelagića Kušnić Stana, Zdravko Lastrić, Mrkonjić Ljubica, Jovetić Mirko, Bosnić Rajko učenik polje privredne škole, Pašalić Faik, Dragica Batić, a sekcijom je rukovodio Milovan Hrvačaniin student.

Sjećam se da je nama govorio drug Kokenović Slobodan, da prilikom našeg programa u selima govorimo sa seljacima o teškim uslovima života i o Sovjetskom savezu. Program koji smo izvodili u Klešnicama, Isčavci i Brezičanima, bio je narednog sad

program. Recitacije sjećam se bile su: "O klasje moja" i jedna protiv fašizma koje se sada ne sjećam. Putem do određene mjesta pjevali smo revolucionarne pjesme.

Izgleda da se naša revolucionarnost nije evidencijala proti Kecmanoviću, jer nas poslije te tri turneje nije više sazivao.

Pored ovog sjećanja bila sam u demonstracijama koje je vodio naš pokret 27 marta 1941 god. protiv priključenja naše zemlje trojnom paktu, a isto tako sam bila na izletu u Trafskoj šumi 1940 god. kada su na ovom zboru govorili drugovi Pavao Radan, Karabegović Osman i drugi. Sa društvom Pelagić prošla sam sva mjesta koja je Pelagić obilazio od 1938 god. do 1940 god. kada je društvu nabranjen rad. U društvu Pelagić često sam učestvovala u diletanskoj sekciji. 1941 god. zatekla me je u B. Luci i po dizanju ustanka naših naroda stavila sam se na raspolaganje za ilegalni i organizovani rad sa NOP, do mog bježenja sa malim djetetom na Kozaru novembra 1942 godine radi izdaje Blažević Zage koja je uo vrijeme bila u B. Luci kao delegat Pokrajinskog komiteta moj rad za NOP. ni sam opisivala ovom prilikom, radi toga što je sva ta epizoda moj drug Kušmić Mustafa u svojim sjećanjima.

Banja Luka, 26 februar 1959 god.

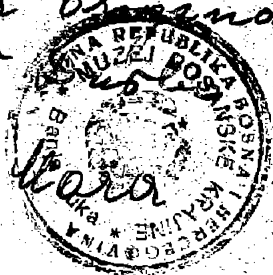
Kušmić B. Stana

B. Luka, 23-5-1963.g.

Prorobili za originalom

Lutarić

1. Stanor

Objerene
Direktor-a
Igor Ušić

Arhiv Bos. krajin. B. Luka
ABK 209-MG-5/71